

קובץ
הערות וביאורים
בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆
בסש"מ. רמב"ם. נגלה וחסידות

האזינו
י"ג תשרי
גליון ב (תסא)

יוצא לאור על ידי
תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה
417 טראי עוועניו • ברנקליון, ניו יארק
שנת תשמט ירך
שמונים ושש שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

פ ת ח ד ב ר

שמחים אנו להודיע לציבור אנ"ש והתמימים שיחיו בכל מרחבי תבל, שת"ל עלה בידינו לסדר לשלוח הערות אלינו ע"י פקסמיליא.

ובעזה"ת החל מיום ד' כ"ה אלול יתאפשר לכל אנ"ש והתמימים שיחיו שברצונם להשתתף בכתיבת הערות בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א, לקו"ש, שיחות, אגרות קודש, ורמב"ם, ושאר המדורים, לשלחם ע"י פקסמיליא מספר: 439 9289 (718).

בכדי שיודפס בגליון דש"ק, צריך להגיע למערכת לא יאוחר מיום ד' אה"צ - וכמובן, בכתיבה צחה וברורה.

וזאת למודעי: כל אלו שישתתפו בכתיבת הערות בתדירות (לכה"פ פעמיים בחדש) יקבלו הגליונות היו"ל מדי שבוע בשבוע בחנם ע"י הדואר.

בברכת גמר חתימה טובה

המערכת

ב"ה. יום ו' עש"ק האזינו ל"ג תשרי, תשמט.

תוכן הענינים

שיחות

קביעת קופת צדקה בחדר התבשיל..... ד
שינויי נוסחאות בסלדור התפילה נוסח חב"ד..... ד
גדר התשובה דלוחכ"פ..... ה

אגרות קודש

הערות באג"ק כ"ק אדמו"ר שלט"א ח"א - ע"ד הרמז.... ט
שליחות לדב"ע..... יא

נגלה

טעמי הסעודה דעלוחכ"פ..... יג

פשוטו של מקרא

פ"ב, פ"ח. בפירש"י ד"ה למספר בנ"י..... טו
שם, שם. בפירש"י ד"ה ימצאהו בארץ מדבר..... יז
שם, שם (המשך)..... ח
פ"ב, פ"י. בפירש"י ד"ה ובתהו ילל ישימון..... חי

שונות

עיונים בעררכת הלקו"ה..... כ
ישיבת "אחז תמימים בראטשעסטער"..... כא
דרושי רבינו הזקן משנת תקנ"ב ואילך..... כב
שנת תקנ"ו - ציון דרך בדרושי רבינו הזקן..... כג

ש ל ח ו ת

א. ע"פ המדובר באחרונה מכ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד קביעות "צדקה פושקעס" בכותלי הבית רציתי להעיר ממכתב כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע סימן יד באג"ק שלו וז"ל: ולזאת אמרתי לקרוא למאהבי נפשי שישמעו לעצתי אמונה בזה באופן שלא יכבד עליכם, והוא אשר כבר נעשה בכל מדינות וואלין ואוקריינא ופאליעשע וגם במדינתנו במקומות מועטים, דהיינו בהעמדת הפושקעס, והוא דבר עצה וחכמה מאד הוטב בעיני גם מטעם ויסוד שרש ענין הצדקה שהיא בכל עת, ובפרט בעת האוכל בבוקר ובערב מיד שיסדר שולחנו שיתן כל איש בביתו בפושקע **הקבוע בכותל** סמוך לשולחנו דוקא שני קט' או א' קט' קודם שישב לאכול סעודת שחרית וכן בסעודת ערבית, וכן יתנו האורחים היושבים על שולחנו איש כמתנת ידו וכפי כבודו וכו' עכ"ל. ועיין גם בסימן ל"ג.

הרב ישראל מרדכי הלוי קאזמינסקי
- ברוקלין נ.י. -

ב. בקשר להתיקון טעות שכ"ק אד"ש ציוה לפרסם, שצריכים לאמר ב' הפסוקים של רוממו גו' בעת הוצאת ס"ת הנני להעיר, שיש אצלי סידור נוסח אר"י (חב"ד) צלותא דישראל נדפס בתרע"ג בדפוס האחים והאלמנה ראם בוויילנא. (הסידור קנה עבורי אבי ז"ל בעת המלחמה העולמית השני', והי' מהשיריים של הוצאה הנ"ל, כי בעת שכבשו הרוסים מדינת ליטא סגרו הדפוס, וכנראה שאיזה ספרים עלה ביד מישהוא להציל) ושם הנוסח הוא רוממו ב' הפסוקים.

(אגב, בכגוונא, ליל ש"ק, מלת יתיב לעילא (ולא יתיב) נדפס שם בקמץ תחת ל' הראשון, ולכאו' מסתברא כן. (בסידור כתוב יתיב עם שוא).)

גם בה' מלך יש שינוי מבתורה אור, שבתו"א (בב' המקומות, אחר ברוך שאמר ובליל ש"ק) נאווה עם קמ"ץ, ובנ"א נאווה עם פתח, משא"כ בסידור הנ"ל נאווה עם קמ"ץ).

הרב משה לברטוב
- תושב השכונה -

ל ק ו ס י ש י ח ו ת

ג. בשבועות יג, א, פלוגי רבי ורבנן בנוגע לכפרת ליהכ"פ, דרבנן סב"ל דליוהכ"פ אינו מכפר אלא על השבים, ורבי סב"ל בין עשה תשובה ובין לא עשה תשובה ליהכ"פ מכפר עיל"ש, והרמב"ם (הל' תשובה פ"א הל' ג') פסק כרבנן כדעת רבים: "ועצמו של ליהכ"פ מכפר לשבים שנאמר כל ביום הזה יכפר עליכם".

והנה בבואור דעת רבנן נסתפקו באחרונים דיש לפרשו בב' אופנים: א) דבאמת גם לפי רבנן, ליהכ"פ מצד עצמו מכפר, אלא דבעינן תנאי דלשבים דוקא, הילינו דכפרת ליהכ"פ מצד עצמו פועל הרבה יותר ממה שעצם תשובתו פועל, אלא דבכדי שיוכל לחול עליו כפרת ליהכ"פ צריך תנאי דלשבים דוקא. ב) הפי' הוא דליוהכ"פ פועל שתשובתו נעלית יותר ומתקבלת יותר מתשובה שבשאר ימות השנה, נמצא דהמכפר היא התשובה של ליהכ"פ, אבל לא שלש כפרה מצד עיצומו של יום גרידא, וכך כתב המאירי לומא פה, ב, במתניתין דמפרש בדברים אלו דתשובה תולה וליהכ"פ מכפר משום "שתכלית התשובה נמצאת בו כו' והיא נמצאת שלמה יותר בזמן הזה" (בליהכ"פ), עיל"ש.

הנפק"מ בזה בפועל הוא כגון בהא דכתב הרמב"ם בפ"א ה"ד דעבר על עשה בלבד תשובה מכפר, עבר על ל"ת שאין בו כרת תשובה תולה וליהכ"פ מכפר [וממשיך לבאר עוד ב' סוגים דאם עבר על לאו שיש בו כרת דתשובה וליהכ"פ תולה ויסוריין גומריין לו הכפרה, ובחילול ה' רק מיתה מכפר] הנה כשעבר על לאו סתם דתשובה תולה וליהכ"פ מכפר, אם עשה תשובה באמצע השנה ולא שב עוד הפעם בליהכ"פ, דלפי אופן הב' שהפי' דליהכ"פ מכפר הוא דתשובת ליהכ"פ מכפר דוקא, נמצא דבכה"ג אינו מתכפר לו כיון דבעינן תשובה ליהכ"פ דוקא שהיא בשלימות כו' אבל לפי אופן הא' כיון דלפועל עשה תשובה מקודם על חטא זה והוא בגדר "לשבים" במילא חל עליו הכפרה מצד עיצומו של יום.

ובקובץ מוריה שנה ז' (ח-ט) כתב בזה הגר"ב ז'ולטי שהרמב"ם סב"ל כאופן הב' דתשובת ליוהכ"פ הוא הוא הפועל הכפרה, ומבאר בזה מ"ש הרמב"ם בנוגע לחילול ה': "אעפ"י שעשה תשובה והגיע ליוהכ"פ והוא עומד בתשובתו ובאו עליו לסורין - אין מתכפר לו וכו'" וקשה דמהו כוונת הרמב"ם לשלול במ"ש "והוא עומד בתשובתו" הלא פשיטא דאם חטא אח"כ וחילל ה' לאחר שעשה תשובה בודאי אינו מתכפר לו ומה מוסיף במ"ש שהוא עומד בתשובתו, ולהב"ל אפ"ל דכוונתו דאעפ"י שעושה תשובה ביוהכ"פ עוה"פ, נמצא דשליך לו שיוהכ"פ יכפר עליו, כיון דזהו גדרו של כפרת ליוהכ"פ דאז התשובה שלימה, והו"א דגם הכא ה"ז מועיל קמ"ל דחילול ה' שאני ולא נתכפר לו, [משא"כ אם אינו עושה תשובה ביוהכ"פ גופא בודאי אינו מתכפר לו כיון דאין לו פעולת ליוהכ"פ כלל שנפעל רק ע"י תשובת ליוהכ"פ גופא].

אבל בלקו"ש ח"ד ע' 1149 כתב בהדיא כאופן הא' ודייק מהלשון גופא "עצמו של ליוהכ"פ מכפר לשבים" ולא אמרו דתשובת ליוהכ"פ מכפר, משמע דגם לרבנן נמשך הכפרה ע"י עיצומו של יום, ורבי ורבנן פליגי איך מגיעים שיוכל לחול עליו כפרת עיצומו של יום, דלרבי ה"ז נמשך במילא לכל ישראל אפי' אם לא עשה תשובה, משא"כ רבנן סב"ל דבעינן תנאי שיוכל לחול עליו כפרת עיצומו של יום שהוא במצב ד"לשבים", וכפרה זו שחל ע"י עיצומו של יום הוא נעלה יותר ממה שעצם תשובתו יכול לפעול, עיי"ש בארוכה.

ומובן דלפ"ז אי אפשר לפרש כוונת הרמב"ם במ"ש "והוא עומד בתשובתו" כנ"ל שעושה תשובה ביוהכ"פ גופא, כיון דלא בעינן לזה לכפרת עיצומו של יום כנ"ל, ואפשר לומר דכוונתו לשלול שלא נתחרט כלל על תשובתו, הלינו דזה ברור דאיירי שלא חטא אח"כ עוד, דאם חטא בפועל אח"כ ודאי אינו מתכפר לו, אלא כוונתו לשלול שלא נתחרט כלל בתשובתו ובמילא שפיר שייך שיחול עליו כפרת עיצומו של יום, מ"מ בחילול ה' אין זה מועיל.

ויש להביא ראי' לזה: א) הלשון "עומד בתשובתו" לא משמע ששב עכשיו בפועל אלא שעומד בה שאינו מתחרט. ב) ועיקר בפ"ב ה"ח כתב: עבירות שהתודה עליהן ביוהכ"פ זה חוזר ומתודה עליהן ביוהכ"פ אחר אעפ"י שהוא עומד

בתשובתו שנאמר כו' וחטאתי נגדל תמיד עכ"ל, והנה ענין הוידוי נתבאר שהו"ע מה שמוציא בפ"ה תשובתו שבלב, וכמ"ש הרמב"ם בפ"ב סוף הל' ב' וצריך להתודות בשפתו ולומר ענינות אלו שגמר בלבו, הלינו דכל ענין הוידוי הוא שמוציא בפ"ה את תשובתו שבלב, ואי נפרש דעומד בתשובתו הלינו שהוא שב עכשיו, אי"כ איך אפשר לומר וצריך להתודות הלינו לעשות תשובה ובדיבור אעפ"י שהוא עושה תשובה, הלא פשוט דאם עושה תשובה צריך להוציא זה בפ"ה ככל תשובה שבלב דבעינן וידוי, משא"כ אי נפרש דעומד בתשובתו הוא שלא נתחרט על תשובתו הישנה נמצא ששפיר נפעל לו כבר כפרה על חטאו העבר, מ"מ צריך לעשות תשובה עוה"פ גם בשנה זו משום וחטאתי נגדל תמיד והלינו שיתודה גם בשנה זו.

עוד מבואר ראי' ממ"ש הרמב"ם בפ"א ה"ג-ד דתשובה מכפרת על הכל, וקשה דהלא הרמב"ם גופא כותב אח"כ דתשובה בלבד אינו מועיל על עבירות מסוימות ואיך אפ"ל שהוא מכפר על הכל? בשלמא בנוגע ליסורים ומיתה אפ"ל דבאמת אין הם עצמם מכפרים אלא פועלים שהאדם נעשה מוכשר שתשובתו יכפרו, נמצא דבאמת התשובה היא היא הפועל הכפרה אבל בנוגע ליוהכ"פ בלאווין שאין בהם כרת הלא הכפרה נפעל ע"י יוהכ"פ ואיך אפ"ל דתשובה מכפר על הכל, אבל אי נמצא כאופן הב' נחא כיון דגם ביוהכ"פ המכפר הוא התשובה דאז היא שלימה ביותר כנ"ל, נמצא דשפיר תשובה מכפרת על הכל.

אבל לפי המבואר בלקו"ש צריך לומר דכוונת הרמב"ם לומר בכללות (ועי' כס"מ) דתשובה צריך לפעול בכל דבר ודבר כי בלי תשובה אין שום דבר אחר מועיל לו, דבשלמא לרבי דיוהכ"פ עצמו מכפר בלי תשובה בודאי אין תשובה פועל על הכל אבל כיון דפסקינן כרבנן נמצא דתשובה צריך לפעול בכל, ואח"כ ממשיך לבאר בפרטיות איך הוא. [וזהו רק אחר שאין לנו ביהמ"ק, הנה אז בעינן תשובה בכל משא"כ בזמן שביהמ"ק קיים והי' שעיר המשתלח הנה השעיר מכפר על הקלות גם בלי תשובה כמ"ש בה"ב, ודוק אח"כ התשובה מכפר בכל].

והנה כל זה אילרי אודות ענין התשובה שביוהכ"פ שהוא תנאי לכפרה כנ"ל וזה מובא ברמב"ם בפ"א, אבל בפ"ב ה"ז מדובר אודות עוד ענין ביוהכ"פ שהוא זמן תשובה לכל

וחיילים הכל לעשות תשובה עיל"ש, ונתבאר בארוכה בלקו"ש יוהכ"פ תשמ"ח דכאן מיתוסף ענין חדש דעצם הזמן דיוהכ"פ מחייב תשובה בכל אחד ואחד, ולכן ממשיך שם מיד דאפילו עבירות שכבר התוודה עליהם בשנה העברה צריך לעשות תשובה עוה"פ ביוהכ"פ זה, ויש לבאר דכאן אין זה מצד הכפרה היוצא ע"י התשובה, כי באמת כבר נתכפר לו בשנה העברה, אלא כיון דעצם זמן זה מחייב תשובה, לכן צריך פעולת התשובה גם ביוהכ"פ זה, כיון דיוהכ"פ מצ"ע הוא זמן שכאו"א חייב לעשות תשובה.

ויש לבאר זה עפ"י המבואר בלקו"ש חל"ז פ' אחרי דהרמב"ם בריש הל' תשובה הביא לשון הוידוי חטאתי עויתי פשעתי ולעולם איני חוזר לדבר זה עיל"ש, משא"כ בפ"ב ה"ח כתב דעיקר הוידוי הוא חטאתי, וצריך להבין מהו ב' ענינים אלו בוידוי? ולכאורה חטאתי מורה רק על שגגות ואיך זה מספיק לעיקר הוידוי? ונתבאר שם דכמו בתשובה ישנם ב' ענינים עיקר התשובה ושלמות התשובה, כן הוא גם בוידוי שיש בו ב' ענינים.

ומביא שם לשון אדה"ז דמצוות התשובה מן התורה היא "עזיבת החטא בלבד" ומשמע מזה דשאר הענינים חרטה על העבר ווידוי אינו עיקר ענין התשובה מה"ת, ומבאר דמן התורה ענין התשובה היא רק לפעול על להבא שישתנה מצבו דעד אז היל' רשע ומעתה הוא צדיק, אף דהעבירות שעבר מקודם עדיין לא נתכפרו לו דלזה בעינן שלימות התשובה ולפעמים יוהכ"פ ויסורין וכו' הנה זהו רק בנוגע לכפרת העוונות, אבל זהו הוספה בענין התשובה מה"ת, כי מן התורה אין זה נוגע אלא דמעתה הוא נעשה לצדיק ונוגע רק להבא, ואפ"ל במקום דלא שייך לו כפרה כגון במעוות שלא יוכל לתקן מ"מ קיים מצוות התשובה מה"ת כיון דמעתה כבר עזב חטאו, וראי' לזה הוא מגמ' קידושין מט, ב, המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק גמור מקודשת [מספק] שמא הרהר תשובה בלבו וקשה דהלא בעינן לוידיי בפה ושאר הדברים ואיך אפ"ל דע"י הרהור תשובה בלבד נעשה צדיק ומוכח כנ"ל דשאר הדברים נוגעים רק לענין כפרה דבזה בעינן וידוי וחרטה על העבר, משא"כ בנוגע להשתנות מצבו מספיק הרהור תשובה שמעתה יעזוב חטאו עיל"ש. וכ"כ במנחת חינוך מצוה שס"ד.

ומבאר דכשם שהוא בענין התשובה שיש עצם התשובה

ויש שלימות התשובה עד"ז הוא בענין הוידוי שיש שלימות הוידוי כפי שכתב בריש פ"א שאומר חטאתי עולתי כו' והוא מתחרט על העבר, ואח"כ הביא הרמב"ם עיקר הוידוי איך שפועל רק בנוגע ללעתיד שאומר חטאתי בלבד דבזה כבר מונח הענין דעזיבת החטא ובמילא משתנה מצבו מרשע לצדיק עי"ש.

אבל אכתי צריך להבין למה הביא הרמב"ם עיקר הוידוי רק הכא בהל' ח' דאיירי אודות ליהכ"פ? ולהנ"ל ניחא כי כבר נתבאר דכאן איירי הרמב"ם אודות פעולת התשובה מצ"ע דיוהכ"פ הוא זמן תשובה לכל, ואפשר לומר דכאן אינו נוגע כ"כ ענין הכפרה, כי אפי' אם כבר נתכפר לו בשנה העברה צריך להתוודות בשנה זו, והיינו דבעינן לעצם פעולת התשובה, וא"כ אפ"ל דלכן זה מובא כאן בה"ח כיון דכנ"ל זהו עיקר ענין הוידוי בנוגע להעתיד ואינו נוגע כאן ענין הכפרה שבא עי"ז דזה מדובר כבר בפ"א. ועל' בלקו"ש אחרי תשמ"ו עוד אופן בתשובת ליהכ"פ.

קטע משיעור הנאמר בישיבה ביום ז' תשרי

א ג ר ו ת ק ו ד ש

ד. בהמשך למ"ש בגליונות הקודמים ע"ד מכתב הא' שבאג"ק זה, יש להוסיף ולהעיר עוד באיזה פרטים:

"רב החובל"; ל' הכתוב - יונה א, ו.

"הל' קדוה"ח פל"ז הכ"ה"; אוצ"ל - "הכ"ד".

"שאלתי ובקשתי"; ל' הכ' - אסתר ה, ז.

ע"פ הכלל דדבר בעתו מה טוב (ראה סנהדרין קא, א), יש לומר (לחידודי עכ"פ) בהקדם המצויין - בהאגרת - לפסחים (צד, ב) ע"ד המחלוקת בין חכמי ישראל וחכמי אוה"ע וכו' באם החמה הולכת בלילה למטה מהקרקע או למעלה מהקרקע כו'.

ע"פ הכלל דדורשין הלכות החג ל' יום לפני החג

במילא מובן שביום כא אדר כבר עוסקים שבוע שלם בהל' החג-פסח.

ולש להעיר - בנוגע הנ"ל - מהלכה - מפורשת בשו"ע אדה"ז הל' פסח ס"ל תנה, ס"ד: "...טעם לינה זו לפי שבלילה כל מי מעלינות ונהרות הן רותחין מעט שהחמה מחממתן תחת הקרקע..." וש"נ למס' פסחים הנ"ל.

ומזה מובן שזהו הלכות החג: (1) מס' פסחים. (2) ושם - שרש הלכה ופס"ד בהל' פסח.

ובפרטיות יותר: מובא במגילת תענית פ"ב (יז, ב) ע"ד תפלת חוני המעגל בכ' אדר: (1) "יצא רוב אדר" והילנו שזהו הזמן הכלי אחרון (לפני חודש ניסן) בשביל בקשת גשמים (ראה רמב"ם הל' תעניות פ"ג ה"ט). (2) "תנור פסחים". ועיל"ע ברמב"ם הל' קדוה"ח פ"ד ה"ה: ולש שם דברים אחרים שהיו ב"ד מעברים (את השנה) בשבילם מפני הצורך. . מפני תנור פסחים שאבדו בגשמים ואין להם מקום לצלות את פסחיהם..."

עפ"ז יוצא לנו: (א) שיום זה - כא אדר - נכלל בשלשים יום שלפני החג שדורשין בהל' החג. ועוד בזה: יש מחלוקת (פסחים ו, א) אם דורשין שלשים יום או שבועיים לפני החג עפ"ז מובן שיום כא אדר הוא נקודה אמצעית בתוך התקופה דשני שיטות הנ"ל וא"כ נמצא שהוא כעין ממוצע המחבר ביניהם (ראה המשך חה"ש תרנ"ט), וכל' חז"ל עולין לכאן ולכאן.

(ב) יום זה (כא אדר) במיוחד הוא התחלת תקופה חדשה, בתור הכנה לחג הפסח - וכנ"ל - "יצא רוב אדר" (והוא ב' שלשים של החדש), ובמילא מתחלת אז תקופת חדש הבאה וכמודגש במיוחד - בספור הנ"ל - "תנור פסחים..." (מפני שאז מבליט זה ביותר) ועד שתקופה זו - סיומו של החדש מכריע - במקצת עכ"פ - בקביעות חדש ניסן וחג הפסח שבו וכנ"ל, ברמב"ם - שם.

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ר"מ במתיבתא -

ר מ ב " ס

ה. כתב הרמב"ם בפ"ז מהל' מעילה שהמקום היחיד שבו יש שליחות לדב"ע הוא במעילה, והקושל' ידועה דבקיודושין דף מב ע"ב הוסק דיש שליחות לדב"ע (בנוסף להנ"ל) בשליחות יד ובטו"מ, ואמאי השמיטם הרמב"ם. *

ותי' המהרי"ט ע"ז (במקום, הובא גם בקצוה"ח סי' רצב סק"ד) דרק במעילה הוא מדין שליחות, משא"כ בשליחות יד בטו"מ מחליב המשלח לא משום שפעולת השליח מתיחסת אליו - כשאר דיני שליחות - אלא המשלח חליב בשליחות יד מצד שהו' פושע בזה שהוא איפשר לאחר לשלוח יד, ובטו"מ מחליב אהנאה שבדבר, ולכך לא כתב ע"ז הרמב"ם דמתחליב מכאן שליחות.

אלא דע"ז קשה דא"ה איך הגמ' שם כתבה אמעילה ושליחות יד דהו' שני כתובים הבאים כאחת והלא זה שני מושגים שונים דמעילה הו' מדין שליחות, משא"כ שליחות יד הו' מצד דהמשלח פושע, וא"כ לא הו' שני כתובים דזה שני מושגים שונים, ולכך גם יש נפק"מ ביניהם דהיכא דהו' מדין שליח לא מחיב ע"י קטן דאין שליחות לקטן (שם מב ע"א וש"נ) משא"כ היכא דמחליב מדין נהנה, או פושע.

ועיל"ש במהרי"ט מה שתי' ע"ז, אולם הקצוה"ח שם תירץ ע"ד אחרת ות"ד הוא דמאחר ולדינא אין נפק"מ בין מעילה לשליחות יד דבפועל גם במעילה מתחליב המשלח גם ע"י מי שאינו בר שליחות ולכך מצינן שפיר לדמות מעילה לשליחות יד, וממילא קרינן להו שני כתובים הבאין כאחד.

והנה לאחמ"כ חידש הקצוה"ח דלפי דברי המהרי"ט, היכא שמחליב משום פושע אזי מתחליב משלח על שליחות יד גם כאשר נתערב עמו אסור אחר, משא"כ בשליחות דהכא שנצטרף עמו אסור אחר בטלה השליחות גם לגבי המעילה, ועיל"ש דלפ"ז תירץ את דברי הטור המפורסמים בנדון.

* וראה שיחת ז"ך תשרי תשמ"ה בענין זה.

ובגליון הע' התמימים ואנ"ש דכפ"ח (נט) הקשיתי דלפי"ז דשם יוצאת נפק"מ לדינא בין שליחות יד דמתחילב משלח מדין פשיעה, לדין מעילה דשם מתחילב מדין שליחות לגבי היכא שנתחילב עמו אסור אחר דמדין פושע מחילב משלח, משא"כ מדין שליחות, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא היכי קרי להו שני כתובין הבאין כאחד, והא יש נפק"מ בניניהם.

וראיתי בקובץ "דברי תורה" שיצא ז"ע (בלישבת תות"ל גיו הייבן) שכתבו לתרץ ע"ז וזת"ד: דאין לומר דאלו הי' כתוב במעילה לחודי' די' שלח לדב"ע הו"א שזה רק להיכא דלא נתערב עמו אסור אחר (כנ"ל), דמאחר והיינו למדים זאת לכל התורה כולה הרי שגם בכל האיסורים הו"א די' שלד"ע, ולכך לא צריכים פסוק להשמיענו דין זה בשליחות יד, ומאחר והתורה כן השמיעתנו זה ע"ז הו' שני כתובין הבאין כאחד, וכו'.

אולם הקושיא נשארה בעינה וזאת משום דגם אם הו"א די' שלד"ע בכה"ת כולה הי' זה לכל האיסורים חוץ מאיסורים שאיסורם הוא ההנאה, ודאמר רבא (שם מג ע"א) "את"ל דסבר שמאי הזקן (שי' שלד"ע בכה"ת כולה) . מודה דאומר לשלוחו צא בעול את הערוה ואכול את החלב שהוא חילב ושולחיו פטור שלא מצינו בכה"ת כולה זה נהנה וזה מתחילב".

וא"כ מצינן למימר שפיר דאיכא למילף ממעילה לכה"ת די' שלח לדב"ע, ועכ"ז הוצרכה התורה להשמיענו שבשליחות יד מחילב משלח, והוא בשביל היכא דהשליח צווה לשלוח יד באופן כזה שהוא יהנה באסור מהדבר המופקד אצלו (וכגון שלחו לאכול מאכל המופקד אצלו - ביו"כ, או שלחו להנות מדבר המופקד אצלו ואסור בהנאה, וכן כל כיו"ב), ולכך בעינן פסוק מיוחד להשמיענו דגם בכזה מקום מחילב שלוחו אף שנצטרף עמו אסור אחר שעליו א"כ א"א לחילב המשלח גם לאחר שישנו הפסוק דמעילה.

וא"כ דבריו של הכותב הנ"ל לא הועילו לנדו"ד, והקושיא במקומה עומדת, ודברי הקצוה"ח עדיין צע"ג.

הת' שבתאי מ"מ מיכאלשווילי

- תות"ל 885 -

נ ג ל ה

ו. בשו"ע אדה"ז סי' תר"ד סעיף א' "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש וגו' וכי בתשעה מתענין . . אלא . . הכינו עצמכם בתשיעי לעינוי בעשירי שתאכלו ותשתו בט' כדי שתוכלו להתענות בעשירי . . שלא יזיק להם העינוי ומה שהוציא הכתוב את האכילה בלשון עינוי ולא אמר בפירוש שיאכלו וישתו בתשיעי לומר לך שהאוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו ה' מתענה בו מחמת מצות הקב"ה שצוה להתענות בו שאין שך האוכל ושותה מחמת מצות הקב"ה דומה לשכר המתענה מחמת מצות הקב"ה אבל זה שאוכל ושותה בתשיעי שכרו הרבה מאד כאלו ה' מתענה (בט' וי') מחמת מצות הקב"ה שצוה להתענות (בשניהם) דכיון שיוה"כ בעצמו א"א לכבדו במאכל ובמשתה כדרך שמכבדין שאר יו"ט צריך לכבדו ביום שלפניו לפיכך אסור להתענות בו אפי' תענית חלום...". עכ"ל.

והנה הטור הביא הטעם לאכילה בעיו"כ "מחמת אהבת הקב"ה . . שלא יזיק העינוי". ועיי"ש בב"י שכתב בתור טעם שני להראות שנוח ומקובל עליו יוה"כ והוא שמח לקראתו על שניתן כפרה לישראל דכיון שיום הכפורים עצמו א"א לכבדו במאכל ובמשתה . . צריך לכבדו ביום שלפניו, ולפי טעם זה אם מתענה בעיו"כ שפיר דמי שהוא מורה כי נפל עליו פחד יוה"כ שהוא יום דין והוא חרד מפחד ה' ומחדר גאונו, ושוב כתב, ועוד י"ל דאין להתענות כלל בתשיעי וכ"כ בהגמ'... והא דאמרינן מעלה עליו הכתוב כאלו התענה ט' וי' ה"ק מעלה עליו הכתוב כאלו נצטווה להתענות ט' וי' והתענה בשניהם אבל השתא דלא נצטווה להתענות מצוה לאכול ולשתות בה... עכ"ל.

ולכאורה כ"ק אדה"ז כלל כל ג' הטעמים ביחד וצ"ע הכוונה. ובפרט שכותב "ולפיכך אסור להתענות בו אפי' ת"ח" לפי הטעם "שיוה"כ בעצמו א"א לכבדו במאכל ובמשתה...". משא"כ הב"י כתב דלפי טעם זה המתענה בו ש"ד כנ"ל (וכ"ה במ"מ וציונים על אתר) ואולי י"ל עפ"י מש"כ בס' תר"ח סעיף א' שצריכין להוסיף מחול על הקודש בעינוי ואיסור מלאכה ונפקא לי' מהפסוק ועניתם גו' ובחצע"ג מוסיף דאעפ"י דלעיל (בס' תר"ד) כתב שבעינינו לי' לכל האוכל ושותה כו' כאלו התענה מ"מ פשט הכתוב משום תענית ממש כמו שנתבאר כאן אלא שמצות חכמים היא

להרבות בסעודה בעיו"כ מטעם שנתבאר שם ומצאו להם סמך מן התורה שנא' ועניתם וגו' ופירשו בו חכמים שילכו את עצמו באכילת תשועי לעינוי של עשרי עכלה"ק בהחצע"ג.

ולפ"ז ל"ל (וכמו שהעיר במ"מ וציונים הנ"ל) דמש"כ בס"י תר"ד "כאלו ה" מתענה בו מחמת מצות הקב"ה שצוה להתענות בו" אין ה"כאלו" נמשך גם אסיפא דמילתא, דמן התורה ("פשט הכתוב") משום תענית ממש, והנה כד דייקת שפיר שינה רבינו מלשון הב"י בנוגע להטעם שא"א לכבדו במאכל ובמשתה, שהב"י הקדים לזה "להראות שנוח ומקובל עליו ליה"כ והוא שמח לקראתו" כו' ולפיכך כתב שמ"מ המתענה שפיר דמי שג"כ מראה שנוח ומקובל עליו שהרי הוא מורה שנפל עליו פחד ליה"כ וכו' אך רבינו הזקן השמיט זה ורק כתב דכיון שאין יכול לכבד ליה"כ במאכל ובמשתה צריך לכבדו ביום שלפניו ולכן אף לטעם זה אסור להתענות בו אפי' ת"ח, וזה גופא הטעם מדוע הרבנן "מצאו להם סמך מן התורה" שהוציא הכתוב ממשמעותי, ומסילים כ"ק אדה"ז שאעפ"י שבשבת מתענין ת"ח ולפי הטעם הנ"ל לכאורה יחא מותר להתענות ע"ז אומר דמ"מ זה שהוציא הכתוב האכילה בלשון עינוי דהיינו שמשמעות הכתוב הוא עינוי אינו דומה לשבת ו"שכרו הרבה מאד" וכאלו התענה (בט' וי') מחמת מצות הקב"ה שצוה להתענות (בשניהם), ועצ"ע.

הת' בן ציון חיים אסטער
- תלמיד בישיבה -

ז. בשו"ע סי' תרכ"ה סעי' א' כתב המחבר: "בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' כל בסוכות הושבתי את בני"ן הן ענני הכבוד שהקיפם בהם לבל יכם שרב ושמש". והביא הט"ז שם מ"ש בטור ש"תלה הכתוב מצות סוכה בליציאת מצרים" והסביר באריכות שבאמת הוה הטעם של מצות סוכה הקפת ענני הכבוד (לדידן דקז"ל כר"א עיל"ש) ורק תלה הכתוב מצוה זו ביצי"מ כמו כו"כ מצות, והוא כדי "שלא יהי' מצות סוכה קלה בעינינו".

והנה במ"א שם כתב: "ולכיון בלישבתה שציונו הקב"ה לישב בסוכה זכר ליצי"מ". ובמחצה"ש שם כתב הטעם "אע"ג שבכל המצות אפי' למ"ד מצות צריכות כוונה די שיתכוין לצאת ידי המצוה שנצטוינו מפי ה' ע"י משה, אבל מצות סוכה דכתיב גבי' למען ידעו דורותיכם וגו' בהוציא

אותם מארץ מצרים - נראה מלשון הכתוב שהקפידה תורה שבשעת קיום המצות נדע ונתכוין לטעם מצוה שהיא זכר ליצי"מ".

וכתב הפרמ"ג בא"א שם שלפמ"ש הט"ז יש לכוין תרתי, בין להקפת ענני הכבוד ובין ליצי"מ. ועפמ"ש המחה"ש ה"ז מובנת שפיר, שהרי המשך הכתוב ד"למען ידעו דורותיכם" הוא "כי בסוכות (שהם ענני הכבוד לשיטת ר"א שבתרי' אזלינן כנ"ל) הושבתי את בני"י". והא דלא כתב המ"א שצריכים לכוין גם להקפת ענני הכבוד, יש לדחוק ולתרגם שאינו סובר כהט"ז שעיקר הטעם הוא הקפת ענני הכבוד.

אבל לכאורה יש לעיין בדברי אדה"ז בענין זה שכ' וזלה"ק: "בסוכות תשב . . . כי בסוכות . . . מארץ מצרים . . . הם היו ענני כבודו שהקיפם בהם לצל לבל יכה בהם שרב ושמש . . . ודוגמא לזה ציונו לעשות סוכות...". עכלה"ק. והיינו, שלומד כהט"ז שעיקר הטעם הוא מפני ענני הכבוד. וא"כ דורש ביאור למה ממשיך "וכן צריך כל אדם לכוין בישיבתו בסוכה שיושב בה כדי לקיים מצות הקב"ה שצונו לישב בסוכה זכר ליציאת מצרים", הרי עיקר טעם המצוה הוא כנ"ל מפני הקפת ענני הכבוד - וגם זה נזכר בהכתוב "למען ידעו דורותיכם" - ואכ, למה צריכים לכוין רק ליצי"מ?

הת' מ. בנה
- תות"ל 770 -

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

ח. בפירש"י ד"ה למספר בני ישראל (לב, ח): בשביל מספר בני ישראל שעתידין לצאת מבני שם ולמספר שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים הציב גבולות עמים שבעים לשון, עכ"ל.

וצריך להבין:

מהו הפירוש בזה שרש"י אומר "בשביל מספר בני

ישראל שעתידין לצאת מבני שם", לאיזה מספר כוון.

ומה ה' חסר בהבנת הפסוק אם ה' רש"י מפרש רק בנוגע למספר שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים, שלפירוש זה מתאים זה עם מה שכתוב "יצב גבלת עמים", כמו שרש"י מסיים: "הציב גבולות עמים שבעים לשון".

משא"כ במה שכתב רש"י: "בשביל מספר בני ישראל שעתידין לצאת מבני שם", שזה לכאורה מספר אחר (שאם ה' כוננת רש"י ג"כ להמספר של שבעים נפש, ה' לו לפרש: "בשביל מספר שבעים נפש שעתידין לצאת מבני שם שירדו אח"כ למצרים", ועוד שלכתחילה אומר: "מספר בני ישראל" ואח"כ: "ולמספר שבעים נפש של בני ישראל) האיך יתאים זה עם מה שכתוב "יצב גבלת עמים".

*

ט. בפרש"י ד"ה בהנחל עליון גוים (לב, ח): כשהנחיל הקב"ה למכעיסו את חלק נחלתו הציפם ושטפם, עכ"ל.

צריך עיון, מהו הפירוש בפרש"י זה.

(א) ועיין בשפתי חכמים שפירש, וז"ל: ר"ל מה ה' חלק נחלתו הציפן ושטפן, עכ"ל.

אבל לכאורה, לא משמע כן מפרש"י, שלפי דברי השפתי חכמים ה' צריך להיות הלשון ברש"י: "(כשהנחיל הקב"ה למכעיסו את) חלקם על ידי (או) במה שהציפם ושטפם", ומהו הפירוש בכלל בדבריו שחלק נחלתו ה' שהציפן ושטפן. משא"כ, כמו שרש"י מפרש, משמע שתחילה הנחיל להם חלק נחלתו, ואח"כ הציפם ושטפם.

ולאידך גיסא (לפי פירש"י) אינו מובן, הרי מה שהציפם ושטפם, אינו מוזכר בכתוב כלל.

(ב) ראיתי גם חומש בשפתי חכמים שהכותרת על השפתי חכמים הוא "עיקר שפתי חכמים" ושם הלשון: ולפ"ז בהנחל הוא פעל משרש נחל אשר הוראתו נהר ושטף מים וזה בהנחל כאשר השטיפם בנחל מים, עכ"ל.

אבל כנראה גם פירוש זה קשה לפרש בפירוש רש"י.

(ג) למה לא פירש רש"י כאן שהציל את נח ומשפחתו (כש"הציפם ושטפם") **בשביל** "מספר בני ישראל", על דרך שפירש בד"ה (שאחר זה) בהפרידו בני אדם: "...הי' בידו להעבירם ולא עשה כן . . קילמם ולא אבדם עכ"ל.

שלפי זה הי' מובן ההמשך בין "בהנחל עליון גוים" ל"בהפרידו בני אדם" ול"יצב גבלת עמים למספר בני ישראל".

משא"כ, כש"הציפם ושטפם", ולא **נשאר** מהם כלום, **אינו כמו** "בהפרידו בני אדם", **ששם** לא "העבירם מן העולם, ומהו ההמשך והסמיכות זה לזה, ואדרבא **בענין זה** לא הציב גבלת עמים.

ועוד, הרי בד"ה למספר בני ישראל אומר רש"י בפירוש: ש"שעתידין לצאת מבני **שם**" (שהוא הי' מבני נח שניצל מן המבול).

ואם כן, למה לא פירש רש"י בפירוש שהציל הקב"ה נח ומשפחתו מן המבול, כ"שהציפם ושטפם" כנ"ל.

*

7. בפירש"י ד"ה ימצאהו בארץ מדבר (לב, י): אותם מצא לו נאמנים בארץ מדבר שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו מה שלא עשו ישמעאל ויושבי הר שעיר שנאמר וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן, עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) למה הזכיר רש"י ישמעאל **קודם** יושבי הר שעיר, והלא בכתוב (שרש"י **עצמו** מביא לראי') כתוב **תחילה**: "וזרח משעיר וגו'".

(ב) עיין בפרשת וזאת הברכה בפירש"י ד"ה וזרח משעיר למו (לג, ב): שפתח **לבני שעיר** וכו'.

ובד"ה מהר פארן (שם): שהלך שם ופתח **לבני ישמעאל**

וכו'.

ואם כן, למה בנוגע לישמעאל קיצר רש"י בפרשתינו וכתב רק "ישמעאל" ולא "בני ישמעאל" (כמו שכתב בפרשת וזאת הברכה).

ובנוגע לשעיר, האריך רש"י וכתב "יושבי הר שעיר", ולא "בני שעיר" (כבפרשת וזאת הברכה).

*

יא. לאחר שכתבתי זה ראיתי בחומשים אחרים ששם הלשון בפירש"י: "...מה שלא עשו ישמעאל ועשו, עכ"ל.

וכן בפרשת וזאת הברכה בפירש"י ד"ה וזרח משעיר למו (לג, ב) הלשון: שפתח לבני עשו וכו', עכ"ל.

אבל גם לפי זה, עוד צריך להבין למה בפרשתינו אומר רש"י: "ישמעאל" "ועשו", ובפרשת וזאת הברכה: "לבני ישמעאל" "לבני עשו". *

*

יב. בפירש"י ד"ה ובתהו ילל ישמן (לב, י): ארץ צי' ושממה מקום לללת תנינים ובנות יענה אף שם נמשכו אחר האמונה ולא אמרו למשה היאך נצא למדברות מקום צי' ושממה כענין שנאמר לכתך אחרי במדבר, עכ"ל.

עלין בפירש"י בפרשת בא ד"ה וגם צדה לא עשו להם (יב, ט): לדרך. מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צדה אלא האמינו והלכו הוא שמפורש בקבלה זכרתי לך חסד נעורין אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה מה שכר מפורש אחריו קודש ישראל לה' וגו', עכ"ל.

* ראה בלקו"ש לשבת זו ס"ד ובהערה 28.

וצריך להבין:

(א) למה לא פירש רש"י בפרשתינו, גם שבח זה של בני ישראל, שלא רק שיצאו למקום צי' ושממה, אלא יצאו בלי צידה.

(ב) בפרשת בא אומר רש"י: "(היאך נצא) למדברות".

ובפרשתינו: "למדבר".

(ג) בפרשת בא אומר רש"י: הוא שמפורש בקבלה.

ובפרשתינו: "כענין שנאמר".

(ד) בפרשת בא מביא רש"י גם מה שכתוב: "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך . . בארץ לא זרועה.

ובפרשתינו, רק: "לכתך אחרי במדבר".

והנה מה שרש"י מביא סוף הפסוק "בארץ לא זרועה" בפרשת בא, ולא בפרשתינו, אולי יכולים לתרץ בדרך אפשר, מפני שבפרשת בא ההדגשה שהלכו בני ישראל למדבר בלי צידה" וזה מודגש בפסוק "בארץ לא זרועה"? משא"כ בפרשתינו, שבנוגע למה שבני ישראל הלכו בלי צידה אין רש"י מזכיר כלל, רק בנוגע למה שיצאו למקום צי' ושממה, ולכן אין נוגע כאן להביא "בארץ לא זרועה" (שלא הי' שם שום מאכל וכו').

אבל, כנ"ל, זה גופא צריכים להבין, למה לא הזכיר רש"י גם שבח זה (שהלכו בלי צידה).

(ה) בפרשת בא מסיים רש"י: מה שכר מפורש אחריו קודש ישראל לה' וגו'.

ובפרשתינו, אין רש"י מזכיר זה כלל.

ולכאורה יש מקום להזכיר זה יותר בפרשתינו מבפרשת בא, שהרי בפרשת בא נאמר זה בדרך סיפור דברים.

משא"כ בפרשתינו נאמר זה בדרך שבח" ובמילא יש מקום יותר להזכיר גם השכר.

נוסף לזה שצריך להבין מה נוגע זה לפשוטו של מקרא בפרשת בא לידע השכר שהי' לבני ישראל בזה שיצאו במדבר בלא צידה.

ולמה אין רש"י שואל בפרשתינו: "מה שכר מפורש אחרינו" בנוגע לזה שיצאו בני ישראל לארץ צי' ושממה.

ועד"ז יש להבין למה אין רש"י שואל בד"ה למצאהו בארץ מדבר, (ששם פירש שבני ישראל קבלו התורה, ולא לשמעאל ועשו) "מה שכר הי' להם".

(ו) למה צריך רש"י (בפרשת בא) להביא ראי' מ"קבלה" על שבחן של ישראל, ולא הביא ראי' מפסוק דידן שבפרשתינו.

והנה שאלה זה יש לו קשר עם שאלה הראשונה ששאלתי, והתירוץ שיתרץ שאלה זה אולי יתרץ גם שאלה דידן.

(ז) בפרשת בא אומר רש"י: " (ולא אמרו) למשה".

ובפרשתינו: "שלא אמרו" סתם.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

ש ו נ ו ת

יג. בגליון הקודם הבאתי מה שהעיר הר"א חלטרניק בא' הגליונות מדוע יש מאמרים שבמקורם כפי שנאמרו ע"י אדמו"ר הזקן יש עליהם ביאור ואילו בלקו"ת נדפסו בלי ביאור.

ושם תירצתי בנוגע לא' הדרושים שבלקו"ת (ויקח קרח) יעויל"ש.

והנה א' הדרושים שבמקורם כפי שנאמרו ע"י אדמו"ר הזקן יש עליהם ביאור ואילו בלקו"ת נדפס בלי ביאור הוא ד"ה מה טובו שבלקו"ת פ' בלק (עג, ג).

והנה דרוש זה שנדפס בלקו"ת הוא הנחת ר' משה בן אדה"ז. כפי שיראה בעליל כל המשוה הנוסח שבלקו"ת עם הנחת ר' משה שנדפס בסה"מ תקס"ב ח"ב ע' תצד.

והביאור (ע' תצז-תצח) נכלל בתוך המאמר שבלקו"ת (עד, ב אות ד שו"ה הר"ש - ג' תשובות הנ"ל - עד שו"ה שנתברר שע"ז נתוסף אור).

המאמר הנחת ר' משה נעתק גם בד"ה קדש לי כל בכור שבאוה"ת פ' בא ע' של. סה"מ תר"ל הוצאה שני' ע' שכט. אותיות ד-ו.

[לאות ז שבאוה"ת שם ע' שלו-שלז הנמצאים רק בביכיל ליאדי הגדול ולא נעתק בסה"מ תר"ל הוה אות ו' שבלקו"ת עה, א-ב.

הקטע פי' . . . חו"ב כו' הכתוב על הגליון כפי שנשמך בשוה"ג עינ"ש. נראה בעליל שנעתק מלקו"ת (עד, ג) סוף אות ד עינ"ש ודו"ק].

הביאור הנחת ר' משה נעתק בקיצור [בהשמטת הקטעים שכבר נעתקו בלקו"ת] באוה"ת בלק ע' א' מא. קטע המתחיל: והנה להבין ענין אוהל"ך יעקב.

הת' יוסף יצחק קעלער
- תות"ל 770 -

יד. בספר "תולדות חב"ד בארצות הברית בשנים תר"ס - תש"ל", פרק מ"ח, מתאר הרב שלום דובער לזין, ישיבת "אחי תמימים ראטשעסטער". ושהנהלתה נמסרה להר"ר צבי של' שוסטערמאן.

הנה מאחר שבסוף המבוא לאגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהריל"צ נ"ע, כותב הרב לוינ: "בכרך זה ושלאחריו, שבהם לבואו האגרות שנכתבו ע"י רבנו לאחר הגיעו לארה"ב, אשר מכל אגרת שכתב נשאר העתק במזכירות, להל' כאן אחוד האגרות הנדפסות גדול יוחר".

פלא קצת שלא כתב שם, שבטבת תש"ז, שלח כ"ק אדמו"ר נ"ע, אבי חורגי הרה"ח וכו' אלי' משה ז"ל ליס, לסייע בהנהלת הישיבה.

וז"ל מכתב כ"ק אדמו"ר נ"ע אליו:

ב"ה. ו' טבת תש"ז.
ברוקלין

ידידי הרב ווי"ח אלי"א מוה"ר אלי' משה שי'

שלום וברכה!

חתני הרב רש"ג שליט"א דיבר אתי על אודות הסתדרות הישיבה תת"ל בעיר ראטשעסטער אשר שם ידידי התלמיד הרב מוה"ר צבי שי' שוסטערמאן, אשר ידידי יקח הנהגת הישיבה בשם הנני מוצא זה לנכון ויעשה כן והשלי"ת יצלחו בעבודתו ויסתדר בסדר חלים טובים בגשמיות וברוחניות.

והגיע שם בכ"ג טבת תש"ז.

אבל להעיר שמכתב הנ"ל, וכן עוד כמה מכתבים אליו מכ"ק אדמו"ר נ"ע שנכתבו בארצה"ב, ותוכנן שיעד לרבים, אף שכנ"ל בסוף המבוא לחלק ה' כתב הרב לוינ: "...אשר מכל אגרת שכתב נשאר העתק במזכירות".

לא נדפסו באגרות קודש.

הרב שמואל פסח באגמילטקי
- מילפלוואוד, נוא דזורדזי -

טו. בהמשך להערותי בגליונות הקודמות על הספר "תולדות חב"ד באה"ק":

בעמוד 25 מסכם את אופן אמירת הדרושים של אדה"ז, וכשמגיע לשנת תקנ"ב-תקנ"ג כותב, שבשנה זו התחיל סדר חדש בהפצת תורת החסידות. ויפה הוכיח שם, הן מאופן אמירת הדרושים שנתחדש בשנה זו, והן בהנהגתו הכללית - שכתב אז מכתבו הראשון על "תקנות ללאזנא".

וכאן אני רק רוצה להוסיף ולחזק כ"ז אם כי לא בהסבר "מדעי" אבל בפירוש - "חסידים": אולי יש לקשר את השינוי בהנהגתו בשנה זו עם הסתלקות אביו הרה"ק הר"ר ברוך בתשרי תקנ"ב, כי בחייו אביו מפני **כבודו הנהגת** נשיאותו היתה בהגבלות מסויימות, וחילזוק להסבר זה הוא מהסיפור המפורסם (שנדפס בבית רבי ובכ"מ) שהסיבה לנסיעתו של הר"ר ברוך מלאזנא (כנראה מהסיפור - באמצע שנות תק"מ) בגלל שלא היל' יכול לסבול את **הכבוד הרב שחלק לו בנו אדה"ז**.

ולאחרי ההסתלקות שלו כולל שנת האבילות, התחיל לנהוג נשיאותו ברמה, ואז גם כתב את מכתבו הראשון על "תקנות ללאזנא".

כנוסף לזה גם יש לקשר זה בדרך אפשר עם הסתלקות בתו הרבנית דבורה לאה **למים ספורים** לפני הסתלקות אביו, שבפטירתה החליפה את כ"ק אביו אדה"ז, וכמפורסם בכ"מ הסיפור בכ"ז עם הקטרוג שהתעורר אז וכו', ובשנה זו גם נפטרו חסידים ואנשי מעשה.

ובלשון הרגיל בחסידות אשר כל לרידה היא לצורך עלי', הנה לאחרי הירידה בפטירת אביו ובתו וכו', התחילה עלי' גדולה ביותר, תקופה חדשה בהפצת המעיינות ובאמירת המאמרים, ובהנהגת נשיאותו.

*

טז. בהמשך המבוא שם קובע את שנת **תקנ"ו** כציון דרך חשובה במאמרי אדה"ז, ומבסס את זה על אגרת אדמו"ר ה"צמח צדק" אודות הדפסת התו"א והלקו"ת, שכתב שהדרושים שבהם הם "משנת תקנ"ו סוף תקע"ב". דהילינו שמזה שהצ"צ הכניס רק את המאמרים שמשנת **תקנ"ו** הוכיח - שמתחיל משנה זו באו עניני החסידות במאמרים **בהרחבה** יותר ע"פ תורת

חב"ד, ומאז גם התחיל לומר מאמרים מדלי שבת בשבתו.

אך לדידי עדיין לא מספיקה אגרת זו להשערוותיו (אלו: א) אם אדמו"ר הצ"צ רצה לבחור רק את המאמרים בהם באו עניני החסידות בהרחבה, ה' צריך להכניס רק את המאמרים שמשנת **תקס"ב** ואילך, המאמרים ש"לאחרי פטרבורג", והרי אנו מוצאים כו"כ מאמרים **קצרים** בתו"א ולקו"ת?

עפ"י זה א"א לקבל את השערתו שמתחיל משנת תקנ"ו התחיל לבאר את עניני החסידות במאמרו - בהרחבה יותר!

ובעצם הענין מה שבחר רק במאמרים שמשנת תקנ"ו ואילך, יש לומר בדרך אפשר, אדמו"ר הצ"צ רצה ללקט **מכל** מאמרי אדה"ז במשך כל שנות נשואתו, **ללא** הבדל מאמרים קצרים או ארוכים, והמאמרים הכל מוקדמים שהיו תח"י באותה שעה היו המאמרים שמשנת **תקנ"ו**. והראי' **שבפועל** הכניס גם מאמרים שמשנת **תקנ"ה**, ובהשערת ידידי - שמאמרים אלו הוסיף לאח"ז בעת ההדפסה!

ועוד יש לומר, עפ"י הידוע שרוב מאמרי התו"א והלקו"ת הם מהנחת המהר"ל שעליו סמך הצ"צ ביותר, וכנראה שבעת שהדפיס את התו"א והלקו"ת לא היו תח"י הנחות של המהר"ל שלפני שנת תקנ"ו וליתר דיוק - תקנ"ה, ולראי' ע"ז לאחרונה נדפס מאמר אדה"ז דשנת **תקנ"ד**, מאמר **ארוך** לפ"ע, מהנחת המהר"ל **מוגה בכת"ק אדה"ז**, (בגליון "כרם חב"ד" מס' 2), ובודאי שאם ה' תח"י באותה שעה ה' מדפיסו בתו"א.

וליתר ביאור: ובהקדם מה שלא מצאנו מאמרי אדה"ז מלפני שנת תקנ"ג, יש לומר בזה עפ"י המבואר בכ"מ (ראה מבוא ל"תורת חב"ד - תניא" בתחלתו. וש"נ), שמשנת תקנ"ג ועד תחלת תקנ"ד מאמרי אדה"ז היו - הפרקים שבספר התניא, שבכל שבת ה' אומר חלק מהפרק וכו', וממאמרים אלו כנראה לא עשו הנחות, כי בודאי ה' מפורסם שאדה"ז כותב את ספר התניא. שהרי בשנת **תקנ"ב** נתפרסם כבר התניא אצל אנ"ש, ובודאי כבר נתפרסמו חלקים ממנו לפני"ז, ולכן לא עשו הנחות ממאמרים אלו שהרי אדה"ז ה' כותבם בעצמו, [מכאן עוד הוכחה למה שכתבתי לעיל שתורת חסידות חב"ד היתה כבר מגובשת בתכלית כבר לפני שנת תקנ"ז,

שהרי ספר התניא כבר נתפרסם בשנת תקנ"ב וכו'].

ומתחיל משנת תקנ"ג התחיל לומר מאמרים בנוסף על מאמרו שמספר התניא, (אולי יש לומר שמאמרים אלו אמר רק בשבת מברכים), אך תוכן המאמרים שבשנת תקנ"ג עדיין ה' בהמשך להענינים שנתבארו בספר התניא (כפי שכבר כתב בזה ידידי במבוא), (ראה גם אג"ק אדמו"ר מהרי"צ ח"ב ע' שכא - אודות אמירת מאמר אדה"ז במשך שנות נשיאותו) ובתקופה זו התחילו גם לעשות הנחות ממאמרו, ואז כנראה גם הורה לאחיו המהרי"ל לרשום את המאמרים ולפרסמם בין מושבי אנ"ש.

אך כשאדמו"ר הצ"צ התחיל לסדר את התו"א והלקו"ת לא היו תח"י מהנחות המהרי"ל רק משנת תקנ"ו ואילך, ואח"כ גם באו לידו המאמרים שמשנת תקנ"ב, ולכן כנראה לא נדפס המאמר שמשנת תקנ"ד שהוגה ע"י אדה"ז, כי באותה שעה כנראה לא ה' תח"י.

עכ"פ מאגרת זו אין שום הוכחה שמשנת תקנ"ו ואילך באו עניני החסידות בהרחבה יותר, כי מאמר זה ועוד מאמרים דשנת תקנ"ד הוא מאמר ארוך לפ"ע, ולאידך נמצאים כמה וכמה מאמרים קצרים בתו"א ולקו"ת.

(ב) ומה שרוצה להוכיח ממכתב זה שמשנת תקנ"ו התחיל לומר מאמרים מדי שבת בשבתו, ג"ז אינו ראי' שהרי מכל המאמרים שהגיעו לידינו עד שנת תקס"ב נראה ברור שאמר את המאמרים רק בשבת מברכים ויומא דפגרא!

ומה שהביא מאגרת אדמו"ר האמצעי דשנת תקע"ג (נדפסה בלגדיל תורה נ.י. חוברת מט ע' שעה), שהעתיק ממנה משפט אחד, וז"ל: "תורת אמת אשר היו יוצאין תמידין כסדרן מדי שבת וחודש מפל רוח קדשו זה יותר מט"ו שנה", שמכאן הוכיח שמשנת תקנ"ו-ז התחיל לומר מאמרים מדי שבת, גם זה אינו ראי' שא"כ הו"ל לכתוב "מדי שבת בשבתו" ולא מדי שבת וחודש?

אך בנוסף על זה והוא העיקר, שכאן הוציא את הדברים מפשוטם! ולהקל על הקורא אעתיק בזה את כל הקטע, ולשפוט הקורא בעצמו, וז"ל: "המכסה אני מאוהבי ה' ידידי נפשי אשר מאז ומעולם גם מכמה שנים וימים

הקדמונים וטובים מאלה, אשר אהבתם מכאו"א אמת היל' חקוק
בלבי לכל חד לפום שיעורא דילי' למלאות משאלותם ולהשיב
נפשם באור תורת אמת אשר היו יוצאין תמידין כסדרן מדי
שבת וחודש מפי רוח קדשו ז"ל זה יותר מט"ו שנה, אשר
בכל כחי עבדתי עבודה תמה וברה לא להתגדל ולקנות שם
רבי וכו'". וכאן הוקשה לו (ביגדיל תורה שם) עפ"י
הידוע שבשנת תקנ"א מינה אדה"ז את אדמו"ר האמצעי
כמדריך על הצעירים, וא"כ אינו מתאים החשבון של ט"ו
שנה? והסביר שעד שנת תקנ"ו לא היל' סדר קבוע באמירת
המאמרים, אך מתחיל משנת תקנ"ו-ז התחיל לומר מאמרים
מדי שבת וחודש.

אך לדידי אין כאן שום סתירה ולא צריך להוציא
הדברים מפשוטם ובהקדם: בשנת תקנ"א מינה אדה"ז את
אדמו"ר האמצעי כמדריך על הצעירים, אך עפ"י המפורש
בתקנות ללאזנא דשנת תקנ"ה נראה שאז מינה אותו גם
כמדריך על כללות אנ"ש, וז"ל: "וגם הנוסעים על שבתות
שלפני ר"ח הנ"ל אם נצרך לו לשאול בד"ת ירשום שאלתו
ואשיב לו בכתב או בע"פ ע"י בני".

ועפ"ז יובן גם מכתבו של הר"א מקאליסק לאדה"ז
(ראה הוספות לאג"ק אדה"ז ע' תמא) משנת תקנ"ז וז"ל:
"בנו המופלג הותיק מו"ה דוב בער לאשר כת"ר הכניס אותו
. . . בזה, והוא עדיין רך בשנים". שכנראה כוונתו על
מינוהו בשנת תקנ"ה כמדריך על כללות אנ"ש, שאם נאמר
שהכוונה היא על מינויו דשנת תקנ"א, אינו מובן האם לקח
6 שנים עד שהגיעה הידיעה ע"ז לאה"ק?

ועוד הוכחה ע"ז מאגרת אדמו"ר האמצעי דשנת תקס"ד
שנכתבה לכללות אנ"ש, שאם נאמר שבאותה תקופה הוא עדיין
היל' רק מדריך על הצעירים, צריך להבין מה שהורה לו
לשלוח אגרת לכללות אנ"ש?

ועפ"ז מובן בפשטות מש"כ באגרת זו, שהיתה מופנית
לכללות אנ"ש, שכאן רצה להדגיש את התמסרותו לאנ"ש, ולא
נחית כאן לדבר על מאמרי אביו אדה"ז כשלעצמם, שבענין
זה כותב לאח"ז באגרת וז"ל: "אשר נטע בתוכינו זה שלשים
שנה". ולכן כותב "זה יותר מט"ו שנה", שמתחיל משנת
תקנ"ה מינהו אדה"ז לפרש את מאמרו לאנ"ש וכו'. ובהמשך
לזה כותב בנוגע למאמרי אדה"ז שאמרם "מדי שבת וחודש",

כי עד שנת תקס"ב אמר רק בשבת מברכים, כנ"ל, ומתחיל משנת תקס"ב התחיל לומר מדי שבת.

ובאמת ה"ז מובן גם מ"תקנות ליאזנא דשנת תקנ"ו שאמר מאמרים רק בשבת מברכים, ולא מסתבר שבסמיכות לזה התחיל לומר מאמרים מדי שבת!

מכל הנ"ל נראה שמה שליחד את שנת תקנ"ו כציון דרך חשובה במאמרי אדה"ז אין לה בסיס, עכ"פ מההוכחות שמביא.

ולסיום הערה קצרה וחשובה: כמתאים לשם הספר "תולדות חב"ד בארה"ק" ה' עליו לציון את המקורות שבספרי רבותינו נשאינו אודות הנושאים עליהם דן במבוא, שמוסמכים לא רק מצד "חסידות" אלא גם מצד השתלשלות המאורעות כפי שהוכחתי מקצתם לעיל.

הרב שלום יעקב חזן
- שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א -
רסיפה ברזיל

לעילוי נשמת

האשה מרת פריידא ע"ה מאן

בת הרה"ת משה יעקב ע"ה

נפטרה כ"ט אב ה'תשמ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס ע"י בנה

הרה"ת ר' יצחק אהרן וזוגתו חנה שיחיו

מאן